

Joanna KOŁATA*, Piotr ZIERKE**

ARCHITEKTONICZNE UWARUNKOWANIA SPÓJNOŚCI PRZESTRZENNEJ NA TERENACH PODMIEJSKICH

Ekspansja budownictwa mieszkalnego na terenach podmiejskich powoduje, że obszary te są obecnie miejscem szczególnie narażonym na degradację przestrzenną oraz różne problemy będące następstwem tego zjawiska. Gwałtowny rozwój mieszkalnictwa w strefach podmiejskich jest źródłem wielu niekorzystnych procesów. Ich skutkiem jest m.in. brak spójności struktury architektonicznej i urbanistycznej miejscowości, który jest jednym z elementów pogłębiających nieład przestrzenny.

Przedmiotem prezentowanych badań są fizyczne cechy zabudowy, które w największym stopniu decydują o zaburzeniu skali i formy terenów zabudowanych.

Autorzy badania postawili sobie za cel stworzenie metody, która umożliwi ocenę spójności przestrzennej. Pozwoli ona na przeprowadzenie diagnozy obszarów zabudowanych oraz sformułowanie wytycznych do planów miejscowych i studium gmin.

Słowa kluczowe: spójność przestrzenna, ład przestrzenny, tereny podmiejskie

1. WPROWADZENIE

Gwałtowna ekspansja budownictwa mieszkalnego, jaką można obserwować obecnie na terenach podmiejskich, powoduje, że obszary te są miejscem szczególnie narażonym na degradację przestrzenną, zanik tradycyjnych krajobrazów wiejskich, a także rozmaite problemy będące następstwem tych zjawisk. Nieład przestrzenny nie jest oczywiście zjawiskiem nowym, w samej Polsce występuje już od dziesięcioleci. Podejście do ładu i związanego z nim chaosu przestrzennego zmieniało się przez wieki i zwykle wynikało z określonych zasad kształtowania i budowy miast. Reguły te spo-

* Politechnika Poznańska, Wydział Architektury, Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego. ORCID: 0000-0003-2465-866X.

** Politechnika Poznańska, Wydział Architektury, Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego. ORCID: 0000-0002-9460-2920.

śródm wielu reliktyw przeszłości są zagadnieniem szczególnym, gdyż wpływały nie tylko na porządek przestrzenny, ale stanowiły także odzwierciedlenie zasad funkcjonowania społeczeństwa. Można zauważyć, że właściwie każda z minionych epok podejmowała dyskusję z zasadami urbanistyki. Choć geneza planowania miast sięga czasów starożytnych, a jego reguły zmieniały się w czasie, jedna z nich pozostała niezmienna – za projektowanie, organizację i zarządzanie przestrzenią odpowiadają organy władzy [Kowalewski et al. 2018]. Należy jednak pamiętać, że jest to nie tylko przywilej, ale przede wszystkim odpowiedzialność za wyznaczenie zbioru wartości materialnych i niematerialnych, które poddawane są ciągłym procesom adaptacyjnym.

Zachowania społeczne uformowane w minionych latach, a zwłaszcza w okresie PRL i w latach transformacji ustrojowej końca XX wieku rzutują na współczesne przestrzenie polskich miast i wsi. Rozwój gospodarczy w ostatnich latach przełożył się na dynamiczny rozwój budownictwa. Zwiększona aktywność inwestycyjna nie skutkuje jednak działaniami władz zmierzającymi do unormowania procesów planistycznych. Obowiązujące akty prawne oraz kompetencje i narzędzia pracy profesjonalistów nie zapewniają ładu przestrzennego. Rozlewające się w obrębie miast i ich okolic dzielnice mieszkaniowe powstają w ramach obowiązującego prawa, jednak ich usytuowanie, kształt i powiązanie z otoczeniem budzą wątpliwości. Dynamiczna urbanizacja strefy podmiejskiej w obrębie dużych ośrodków miejskich jest źródłem wielu niekorzystnych procesów charakteryzowanych przez pojęcia takie jak chaos i bezład przestrzenny. Skutkiem tych nieprawidłowości jest także brak spójności struktury architektonicznej i urbanistycznej. Jak dobitnie podkreślają autorzy *Studiów nad chaosem przestrzennym* [Kowalewski et al. 2018], skutki zaniedbań w sferze politycznej i społecznej są dramatyczne dla stanu przestrzeni, a ciągła dewastacja ustaw i instytucji odpowiedzialnych za ich przygotowanie skutkuje pogłębiającą się zapaścią.

2. CEL I METODY BADAŃ

Chaos przestrzenny jest przedmiotem badań naukowych przede wszystkim ze względu na źródło zjawiska i jego bieżące oraz przyszłe skutki. Poza dalszymi zmianami prawnymi, które oczywiście są także niezbędne, w opracowaniach naukowych wydanych w ostatnich latach rekomendowane są również działania zmierzające do opracowania systemu monitorowania procesów planowania i zagospodarowania przestrzennego [Śleszyński, Markowski, Kowalewski 2018]. Stworzenie takiego systemu jest jednak skomplikowane, zwłaszcza że wymaga ujednoczenia procesów ewaluacji (m.in. ze względu na konieczność porównania stanu przestrzeni zarówno w skali gminy, powiatu, jak i kraju), przy jednoczesnym zachowaniu jak najprostszego modelu możliwego do szerokiego stosowania. Z uwagi na powszechność badanego zjawiska oraz jego zróżnicowaną intensywność monitoring przestrzenny powinien umożliwiać także ocenę dynamiki zmian. Uzyskane podczas tego procesu

informacje mogą przyczynić się do poszerzenia wiedzy nie tylko na temat ładu i chaosu przestrzennego, ale także do określenia korzystnych i niekorzystnych elementów architektonicznych budynków na badanym obszarze. Dane te są z kolei niezbędne do wyznaczenia lokalnych wytycznych projektowych, które w opinii autorów powinny być uwzględniane w trakcie procesu projektowego i budowlanego.

Celem badania jest stworzenie autorskiej metody, która pozwoli na ocenę spójności przestrzennej w trójstopniowej skali ocen: pełna spójność, częściowa spójność i brak spójności. Stworzona metoda ma umożliwić przeprowadzenie diagnozy obszarów zabudowanych oraz pozwolić na sformułowanie szczegółowych wytycznych dotyczących planów miejscowych i studiów zagospodarowania gmin. Autorzy zdecydowali się akurat na ocenę spójności przestrzennej, gdyż według wielu opracowań naukowych jest ona kluczowym elementem ładu przestrzennego [Wdowicka, Mierzejewska 2012], a niektórzy badacze używają nawet tych pojęć zamiennie [Kolipiński 2011; Kozłowski et al. 2017]. Wobec tego brak koherencji architektonicznej i urbanistycznej nowych budynków oraz istniejącej zabudowy wpływa na pogłębiający się nieład przestrzenny. Choć pojęcie spójności przestrzennej jest używane w publikacjach naukowych, to brakuje jej definicji. Autorzy opracowania, używając w niniejszej pracy tego pojęcia, mają na myśli zgodność własności formalnych obiektów znajdujących się w danej przestrzeni, która powoduje jej ład. Jest to zmodyfikowana definicja koherencji zaproponowana pierwotnie przez Churskiego [2011].

Z założenia model badawczy ma się cechować prostotą, która powinna przyczynić się do ograniczenia ewentualnych błędów oraz umożliwić jego szerokie stosowanie nawet przez osoby bez doświadczenia w zakresie badania ładu przestrzennego.

Analiza spójności przestrzennej dotyczy terenów zabudowanych. Głównym zadaniem badawczym jest ocena cech architektonicznych występującej zabudowy, a następnie synteza wyników. Pilotażowe badanie zostało przeprowadzone w gminach powiatu poznańskiego w skali bloku urbanistycznego.

Przedmiotem prezentowanych badań są fizyczne cechy zabudowy, które w największym stopniu decydują o zaburzeniu skali i formy miasta. Ponieważ badanie całego obszaru jest przewidziane na kilka lat i w dalszym ciągu trwa kompletowanie i opracowanie danych, w niniejszej prezentacji przedstawimy wyniki badań pilotażowych przeprowadzonych w gminie Luboń.

Podczas prac nad prezentowaną metodą badawczą wykorzystano przede wszystkim studia literatury przedmiotu w obszarze badań nad chaosem przestrzennym określające skalę i skutki niekorzystnych zjawisk. Ze względu na złożony cel analizie poddano także architektoniczne metody ewaluacji obszarów zabudowanych. Tworzone narzędzie wymagało przeprowadzenia eksperymentów i badań pilotażowych w celu sprawdzenia poprawności i powtarzalności uzyskiwanych wyników. Przeprowadzono kwerendę terenową na obszarze powiatu poznańskiego, a także analizy kartograficzne. Ważną częścią analizy było badanie ankietowe, na podstawie którego wytypowano najistotniejsze cechy fizycznych obiektów wpływające na wizualną spójność przestrzeni. Szczegółowe metody zostaną omówione w dalszej części, podczas prezentacji poszczególnych skal.

3. BADANIE SPÓJNOŚCI PRZESTRZENNEJ

W prezentowanym badaniu ocenie poddano niewielkie obszary o powierzchni nieprzekraczającej kilku bloków urbanistycznych wyróżniające się cechami wizualnymi występującej tam zabudowy. Najistotniejszym elementem analizy było określenie kryteriów, na podstawie których będzie dokonywana ocena spójności przestrzennej. Ich wyboru dokonano na podstawie wyników badania ankietowego przeprowadzonego na grupie eksperckiej składającej się z 20 studentów Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej. Grupa ta zajmowała się problematyką spójności przestrzennej w ramach zajęć z pracowni badawczo-projektowej. Badanie ankietowe miało na celu wskazanie, które spośród szesnastu charakterystycznych cech architektonicznych budynku wpływają w najistotniejszym stopniu na spójność przestrzenną. Wyniki przedstawiono w postaci procentowej w zależności od liczby uzyskanych głosów. Ostatecznie 7 cech uzyskało ocenę istotności powyżej 50%:

- 100% – wysokość budynku (może być wyrażona także liczbą jego kondygnacji),
- 95% – usytuowanie budynku w stosunku do drogi,
- 95% – rodzaj i geometria dachu,
- 90% – utrzymanie/odejście od istniejącej linii zabudowy,
- 85% – kolor ścian zewnętrznych,
- 70% – proporcje bryły budynku (stosunek wysokości do długości i szerokości),
- 65% – kolor dachu,
- 50% – materiał wykończeniowy ścian zewnętrznych,
- 45% – stosunek wysokości ścian do wysokości dachu,
- 45% – proporcje otworów okiennych,
- 35% – długość budynku,
- 35% – szerokość budynku,
- 20% – materiał wykończeniowy dachu,
- 20% – charakterystyczny detal budynku,
- 10% – kolor stolarki okiennej i drzwiowej,
- 5% – kolor cokołów.

Chcąc uzyskać jak najprostszy model badawczy, spośród 7 wytypowanych kryteriów usunięto proporcje bryły budynku ze względu na trudną mierzalność tej cechy oraz ograniczoną dostępność budynków na działkach. Ostatecznie do przeprowadzenia badania posłużyło 6 kryteriów: wysokość budynku, usytuowanie budynku w stosunku do drogi, rodzaj i geometria dachu, położenie linii zabudowy, kolor ścian zewnętrznych oraz kolor dachu.

Podczas badania pilotażowego zauważono, że pełna koherencja wszystkich wskazanych cech architektonicznych nie jest konieczna, a obszar odczuwany jest jako spójny, mimo że tylko niektóre z nich są zgodne. Zauważono, że wystarczą 3 spośród 6 cech, aby obszar był wizualnie odczytywany jako spójny. W trakcie badań

w skali mikro wyznaczono także minimalną wielkość obszarów. Zdecydowano, że powinny one być złożone z co najmniej 5 budynków.

Rys. 1. Lokalizacja terenów spójnych, częściowo spójnych i niespójnych w skali mikro w gminie Luboń

Ostatecznie zaproponowano następujące definicje terenów spójnych, częściowo spójnych i niespójnych przestrzennie:

- tereny spójne – tereny, które składają się co najmniej z 5 budynków, z których przeważającą część stanowią obiekty o takich samych wartościach co najmniej 3 spośród 6 następujących cech architektonicznych: wysokość budynku, jego usytuowanie w stosunku do drogi, utrzymanie linii zabudowy, rodzaj i geometria dachu, a także kolorystyka ścian zewnętrznych i kolorystyka dachu,
- tereny częściowo spójne – tereny, które składają się co najmniej z 5 budynków, które charakteryzują się takimi samymi wartościami co najmniej 3 spośród 6 następujących cech architektonicznych: wysokość budynku, jego usytuowanie w stosunku do drogi, utrzymanie linii zabudowy, rodzaj i geometria dachu, a tak-

że kolorystyka ścian zewnętrznych i kolorystyka dachu, jednak te budynki nie przeważają na tym obszarze,

- tereny niespójne – tereny, które składają się co najmniej z 5 budynków, które nie odznaczają się takimi samymi wartościami przynajmniej 3 spośród 6 następujących cech architektonicznych: wysokość budynku, jego usytuowanie w stosunku do drogi, utrzymanie linii zabudowy, rodzaj i geometria dachu, a także kolorystyka ścian zewnętrznych i kolorystyka dachu.

Na podstawie powyższych kryteriów przeprowadzono kwerendę terenową miejscowości wchodzących w skład gmin powiatu poznańskiego. Pilotażowe badanie zostało wykonane na terenie gminy Luboń, a jego wyniki prezentujące lokalizację terenów spójnych, częściowo spójnych i niespójnych zostały przedstawione na rys. 1.

Analiza pozwoliła na określenie poziomu spójności przestrzennej w gminie. Okazało się, że przeważają tutaj tereny niespójne, które obejmują niecałe 63% powierzchni obszarów zabudowanych w Luboniu, tj. 470 ha. Tereny spójne zajmują prawie 27% (203 ha), a częściowo spójne ponad 10% (78 ha). Szczegółowa analiza 6 elementów wpływających na odczuwanie spójności, której fragment przedstawiono w tab. 1, pozwoliła na zdefiniowanie najważniejszych cech architektury i miejsc, w których dane cechy przeważają, np. zabudowa dwukondygnacyjna, wyższa zabudowa. Badanie wykazało, że na większości terenów występują budynki z płaskimi dachami, a także, gdzie przeważają budynki z innym rodzajem dachu (np. skośnym). Ustalono także informacje dotyczące rodzaju i kolorystyki pokrycia dachowego, a także dominującej kolorystyki ścian zewnętrznych. Podczas analizy w skali mikro uzyskano więc kompleksową informację dotyczącą cech charakterystycznych architektury Lubonia oraz miejsc ich najczęstszego występowania.

Tab. 1. Dominujące cechy zabudowy na terenach spójnych w gminie Luboń

Numer obszaru	Powierzchnia [ha]	Liczba kondygnacji	Usytuowanie do drogi	Utrzymanie linii zabudowy	Rodzaj i geometria dachu	Kolor dachu	Kolor ścian zewnętrznych
S01	1,46	2		tak	złożony	czarny, szary	biały, beżowy, szary
S02	1,44	2		tak	złożony		biały, beżowy, szary
S03	1,22	2		tak	płaski	czarny, szary	biały
S04	0,94	2	kalenicowy	tak	dwuspadowy	czarny, szary	biały
S05	3,92	1		tak/nie	czterospadowy 30°	brązowy	beżowy
S06	0,85	2	kalenicowy	tak	dwuspadowy 45°	czarny, szary	biały, szary, brązowy

Numer obszaru	Powierzchnia [ha]	Liczba kondygnacji	Usytuowanie do drogi	Utrzymanie linii zabudowy	Rodzaj i geometria dachu	Kolor dachu	Kolor ścian zewnętrznych
S07	4,03	1, 2		tak	dwuspadowy, płaski		biały, beżowy
S08	0,44	3	kalenicy, szczytowy	tak	dwuspadowy	czarny, szary	beżowy, brązowy
S09	1,68	2	kalenicy	tak	dwuspadowy 45°	brązowy	biały
S10	0,32	2-3		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy
S11	0,94	2	kalenicy	tak/nie	dwuspadowy, czterospadowy 45°	brązowy	biały, beżowy
S12	0,59	2		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy
S13	3,00		kalenicy, szczytowy	tak	dwuspadowy, czterospadowy 30° i 45°	czarny, szary, brązowy	biały, beżowy
S14	4,62	2		nie	dwuspadowy, złożony 30° i 45°	czarny, szary, brązowy	biały, beżowy
S15	6,71	2	szczytowy	tak	dwuspadowy 45°	czarny, szary	biały, beżowy
S16	3,74	2	kalenicy, szczytowy	tak	dwuspadowy, złożony 30° i 45°	czerwony, czarny, szary, brązowy	biały, beżowy
S17	3,15	2	kalenicy, szczytowy	tak	złożony 30° i 45°		beżowy
S18	2,48	2	kalenicy, szczytowy	tak	złożony 30° i 45°	czarny, szary, brązowy	biały, beżowy, czerwony

cd. tab. 1

Numer obszaru	Powierzchnia [ha]	Liczba kondygnacji	Usytuowanie do drogi	Utrzymanie linii zabudowy	Rodzaj i geometria dachu	Kolor dachu	Kolor ścian zewnętrznych
S19	2,16		kalenicowy, szczytowy	nie	dwuspadowy 30 ⁰ i 45 ⁰	czerwony, brązowy	biały, beżowy, zielony
S20	3,47	2	kalenicowy, szczytowy	tak	dwuspadowy 30 ⁰ i 45 ⁰	czerwony, czarny, szary	biały, beżowy
S21	0,92	2-3	kalenicowy, szczytowy	tak/nie	dwuspadowy, złożony 30 ⁰ i 45 ⁰	czerwony, czarny, szary, brązowy	biały, beżowy
S22	1,41	2	kalenicowy, szczytowy	tak	dwuspadowy, złożony 30 ⁰ i 45 ⁰	czerwony, czarny, szary, brązowy	biały, beżowy
S23	2,37		kalenicowy, szczytowy	tak	czterospadowy, złożony 30 ⁰ i 45 ⁰	czerwony, czarny, szary, brązowy	biały, beżowy
S24	1,43		kalenicowy, szczytowy	tak/nie	dwuspadowy, złożony 30 ⁰ i 45 ⁰	czerwony, brązowy	biały, beżowy
S25	0,90	2	kalenicowy	tak	czterospadowy	czerwony	żółty, pomarańczowy
S26	1,21	1-2	kalenicowy	tak/nie	czterospadowy		
S27	2,02	2	kalenicowy	tak	dwuspadowy 60 ⁰	czarny, szary	biały
S28	1,92	2		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy
S29	1,08	2	kalenicowy	tak	czterospadowy 45 ⁰	brązowy	biały, szary, beżowy
S30	0,88	2-3		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy, żółty
S31	1,96	1-3		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy, brązowy
S32	0,27	2	kalenicowy, szczytowy	tak	dwuspadowy, czterospadowy 30 ⁰ i 45 ⁰	brązowy	szary, zielony, żółty

Numer obszaru	Powierzchnia [ha]	Liczba kondygnacji	Usytuowanie do drogi	Utrzymanie linii zabudowy	Rodzaj i geometria dachu	Kolor dachu	Kolor ścian zewnętrznych
S33	0,43	2	kalenicy, szczytowy	tak	dwuspadowy, czterospadowy 30 ⁰ i 45 ⁰	czerwony, brązowy	biały, brązowy, żółty
S34	0,51	2		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy
S35	1,63	2		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy
S36	1,14		kalenicy	tak	czterospadowy 45 ⁰	czerwony	pomarańczowy
S37	3,03	3		tak	płaski	czarny, szary	biały, brązowy
S38	1,51	2-3		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy
S39	1,06	3		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy, pomarańczowy, zielony
S40	1,06	2		tak	płaski	czarny, szary	biały, szary
S41	0,50	1		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy, różowy
S42	1,94	2		tak	płaski	czarny, szary	biały, szary, beżowy
S43	1,47	3		tak	płaski	czarny, szary	żółty, zielony
S44	3,78	2-3		tak	płaski	czarny, szary	beżowy, różowy
S45	2,74	2-3		tak	płaski	czarny, szary	biały, szary, beżowy
S46	2,15	2-3		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy
S47	1,44	3		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy
S48	10,83	1		tak/nie	płaski	czarny, szary	biały
S49	3,63	2-3		tak/nie	płaski	czarny, szary	biały, beżowy
S50	2,27	2-3		tak	płaski	czarny, szary	biały, szary
S51	0,54	2		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy, żółty
S52	0,51	1		tak	płaski	czarny, szary	biały, żółty

cd. tab. 1

Numer obszaru	Powierzchnia [ha]	Liczba kondygnacji	Usytuowanie do drogi	Utrzymanie linii zabudowy	Rodzaj i geometria dachu	Kolor dachu	Kolor ścian zewnętrznych
S53	0,31	2		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy
S54	0,57	2	kalenicowy	tak	czterospadowy 45 ⁰ -65 ⁰	czarny, szary	biały, beżowy
S55	0,53	2		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy
S56	2,39	2-3		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy
S57	0,95	5, 7		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy, brązowy
S58	2,71	4		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy, brązowy
S59	1,59	4		nie	płaski	czarny, szary	szary, beżowy
S60	1,66	4, 5, 7		tak	płaski	czarny, szary	biały, szary, beżowy
S61	1,34	4, 5, 7		tak	płaski	czarny, szary	biały, szary, beżowy
S62	4,72	4, 5, 7		tak	płaski	czarny, szary	biały, szary, brązowy, beżowy
S63	0,95	2		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy, brązowy
S64	0,28	2		tak	dwuspadowy, czterospadowy 15 ⁰ -45 ⁰	szary, brązowy	biały, beżowy, brązowy
S65	0,54	2		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy, brązowy
S66	0,47	2		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy, brązowy
S67	0,73	2	kalenicowy, szczytowy	tak/nie	naczółkowy 30 ⁰ -45 ⁰	czerwony, szary, brązowy	szary, beżowy, brązowy
S68	0,69	1-2		tak	płaski	czarny, szary	szary, beżowy, brązowy
S69	1,43	2	kalenicowy	tak/nie	dwuspadowy, czterospadowy 45 ⁰ , płaski	czarny, szary, brązowy	szary, beżowy, brązowy

cd. tab. 1

Numer obszaru	Powierzchnia [ha]	Liczba kondygnacji	Usytuowanie do drogi	Utrzymanie linii zabudowy	Rodzaj i geometria dachu	Kolor dachu	Kolor ścian zewnętrznych
S70	18,64	2		tak	płaski	czarny, szary	biały, beżowy
S71	9,22	4-5		tak	płaski	inny	beżowy, pomarańczowy
S72	12,94	4-5		tak	płaski	inny	biały, beżowy
S73	3,75	2	szczytowy	tak/nie	mansardowy, czterospadowy 45°	czerwony, czarny, szary	szary, beżowy
S74	3,05	2-4	szczytowy	tak	mansardowy, czterospadowy 45°	czerwony	beżowy
S75	2,64	1-2	kalenicowy	tak	dwuspadowy, czterospadowy	czerwony	biały, beżowy, różowy
S76	4,37	4-5		tak/nie	płaski	inny	beżowy, pomarańczowy
S77	16,41	2		tak	płaski, czterospadowy	czarny, szary	biały, beżowy
S78	4,47	2		tak/nie	płaski	czarny, szary	biały, beżowy

4. PODSUMOWANIE

W artykule zaprezentowano metodę monitoringu przestrzeni, która określa poziom spójności form architektonicznych w badanych miejscowościach. Jednocześnie wskazuje te cechy architektury lokalnej, które na danym terenie są warte zachowania lub mogą stanowić punkt odniesienia dla dalszego rozwoju miejscowości obejmującego zarówno nowe struktury, jak i przekształcenia już istniejących.

Zaletą zaprezentowanego modelu jest pozyskanie dogłębnej informacji o zabudowie poszczególnych terenów. Uzyskane wyniki pokazują rodzaj dominującej na danym terenie zabudowy oraz cechy charakterystyczne form architektonicznych, a także ich potencjał i zauważalne zagrożenia. Najważniejszą jednak zaletą badania spójności jest możliwość określenia dominującej na danych obszarach stylistyki form

budynków, którą można wykorzystać do wyznaczenia wzorców architektonicznych dla nowej zabudowy na danym terenie. Na dalszym etapie badań autorzy przewidują opracowanie systemu sygnatur, które mogłyby zastąpić te spotykane na rysunkach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Zawierałyby one dużo bardziej szczegółowe informacje dotyczące lokalnej architektury, a przez to pomogłyby przywrócić ład przestrzenny.

Podczas analizy autorzy skupili się na badaniu obszarów zabudowanych. Elementami krajobrazu, które wpływają na postrzeganie przestrzeni, a nie podlegały prezentowanym pracom, są zieleń, ogrodzenia czy nośniki reklamowe. Te składniki przestrzeni wymagają osobnych analiz.

Wszystkie te działania mają w rezultacie podnieść świadomość architektoniczną osób zaangażowanych w różne etapy procesu budowlanego, poszerzyć wiedzę dotyczącą lokalnej architektury i urbanistyki, a w konsekwencji doprowadzić do przywrócenia ładu przestrzennego na analizowanych obszarach.

LITERATURA

- Churski P., 2011, *Spójność a przestrzeń – dylematy polityki regionalnej*, „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”, 15, s. 99-108.
- Kolipiński B., 2011, *Ład przestrzenny w Polsce – stan i problemy. Ekspertyza wykonana na zlecenie MRR*, Warszawa, <https://www.mir.gov.pl> [dostęp: 6.06.2019].
- Kowalewski A., Nowak M.J., 2018, *Studia KPZK*, t. 182: *Studia nad chaosem przestrzennym*, cz. 1: *Chaos przestrzenny i prawo. Uwarunkowania, procesy, skutki, rekomendacje*, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.
- Kozłowski L., Wajer Z., Brzezińska-Rawa A., Dziekoński O., Bielska B., Birek E., Flanz S., Goszczyński W., Karwacki A., Knieć W., Koziński G., Kurowska I., Marciniak Ż., Marcysiak T., Mentkowski P., Muszyńska-Jeleszyńska D., Podhorecki A., Rogatka K., Skowroński J.W., Skrzatek M., Sobczak-Piąstka J., Sobiech M., Wincek A., Wrońska A., Wroński S., 2017, *Kształtowanie ładu przestrzennego w województwie kujawsko-pomorskim. Diagnoza i działania*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Śleszyński P., Markowski T., Kowalewski A., 2018, *Studia KPZK*, t. 182: *Studia nad chaosem przestrzennym*, cz. 3: *Synteza. Uwarunkowania, skutki i propozycje naprawy chaosu przestrzennego*, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.
- Wdowicka M., Mierzejewska L., 2012, *Chaos w zagospodarowaniu przestrzennym stref podmiejskich jako efekt braku zintegrowanego systemu planowania (na przykładzie strefy podmiejskiej Poznania)*, „Problemy Rozwoju Miast”, nr 1 (04), s. 40-52.

ARCHITECTURAL DETERMINANTS OF SPATIAL COHESION IN SUBURBAN AREAS

Summary

The expansion of residential buildings in suburban areas makes these places particularly vulnerable to spatial degradation and other problems resulting from this phenomenon. The rapid development of residential housing in peri-urban areas is the source of many unfavourable processes. Their effect is, among other things, the lack of cohesion of the architectural and urban structure of the town, which is one of the elements that deepen the spatial disorder.

The subject of presented studies are physical features of buildings, which to the greatest extent determine the disturbance of the scale and form of built-up areas.

The authors aimed at creating a new method for assessing spatial cohesion. It allows for the diagnosis of built-up areas and the formulation of guidelines for the design of new buildings as well as changes in local development plans or spatial development studies.

Keywords: spatial cohesion, spatial order, suburban areas

